

บทที่ 5

สรุป อภิปราย และเสนอแนะ

การศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเป็นโสด รูปแบบการใช้ชีวิตโสด และปัจจัยสนับสนุนการใช้ชีวิตโสด มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาการใช้ชีวิตโสดของสตรีโสด ในกรุงเทพมหานคร และศึกษาเปรียบเทียบหาความสัมพันธ์ของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการสมัครใจเป็นโสดถาวร สมัครใจเป็นโสดชั่วคราว และเป็นโสดโดยไม่สมัครใจ โดยคำนึงถึงความแตกต่างของ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ การอยู่อาศัย การเชื่ออำนาจในตน การเห็นคุณค่าในตนเอง ความคิดเห็นต่อการเป็นโสด และการได้รับการสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัวและเพื่อน เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ และความเข้าใจในการเตรียมตัวให้พร้อม ทั้งในด้านจิตใจและสังคม ที่จะใช้ชีวิตโสดอยู่ในสังคมต่อไป

5.1 สรุปผลการวิจัย

สตรีโสดที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้ ได้แก่ สตรีโสดที่ไม่เคยสมรสมาก่อนรวมถึงสตรีที่เคยสมรสมาก่อน แต่ปัจจุบันไม่มีคูครอง อายุตั้งแต่ 25 - 50 ปี อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 384 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้แบบสอบถามที่ครอบคลุมตัวแปรต่าง ๆ โดยผู้วิจัยได้จัดส่งแบบสอบถามเอง

การวิเคราะห์ข้อมูล ได้วิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ SPSS/PC ในการคำนวณและวิเคราะห์ สถิติที่ใช้ ได้แก่ สถิติพรรณนา แสดงค่าร้อยละ และค่าเฉลี่ย การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยโดยการวิเคราะห์ความแปรปรวน และทดสอบสมมติฐานด้วยการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตามโดยการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบปกติ (Enter Multiple Regression) ผลการศึกษาสรุปได้ดังนี้

ข้อมูลทั่วไป

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ เป็นสตรีโสดที่ไม่เคยสมรสมาก่อน อายุระหว่าง 25 - 50 ปี มีการศึกษาระดับปริญญาตรี อาชีพอยู่ในภาคธุรกิจเอกชน มีรายได้ระหว่าง 9,001 - 15,000 บาท อาศัยอยู่กับครอบครัว

ข้อมูลด้านสถานภาพสมรสและการเป็นโสด

ในส่วนนี้ ผู้วิจัยได้สอบถามข้อมูล 3 ประการ คือ สถานภาพสมรส ได้แก่ การไม่เคยสมรสมาก่อน และเคยสมรสแต่ปัจจุบันอยู่คนเดียว การเลือกใช้ชีวิต ได้แก่ การเลือกจะใช้ชีวิตโสดและการเลือกใช้ชีวิตแต่งงาน และรูปแบบของการเป็นโสด ซึ่งได้จากการสอบถามสาเหตุของการเป็นโสด ได้แก่ การสมัครใจเป็นโสดถาวร การสมัครใจเป็นโสดชั่วคราว และไม่สมัครใจจะอยู่เป็นโสด ซึ่งผลการวิจัยมีดังนี้

1. สถานภาพสมรส

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่เคยสมรสมาก่อน ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของกลุ่มที่เคยและไม่เคยสมรส จะมีความแตกต่างกันหลายประการ โดยกลุ่มที่ไม่เคยสมรสมาก่อนมีอายุน้อยกว่า มีการศึกษาระดับสูง ส่วนใหญ่อยู่กับครอบครัว ได้รับการสนับสนุนทางสังคมจากเพื่อนมากกว่าและมีระดับการเห็นคุณค่าในตนเองสูง ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มที่เคยแต่งงานจะมีความแตกต่างกัน คือ มีอายุน้อยกว่า ส่วนใหญ่มีการศึกษาต่ำกว่า อยู่คนเดียวตามลำพัง ได้รับการสนับสนุนจากเพื่อนน้อยกว่าและมีระดับการเห็นคุณค่าในตนเองต่ำกว่า

2. การเลือกใช้ชีวิต

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เลือกจะใช้ชีวิตโสด โดยเมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของกลุ่มที่เลือกใช้ชีวิตโสดและชีวิตแต่งงาน กลุ่มที่เลือกจะใช้ชีวิตโสดมีอายุน้อยกว่า แต่เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของการเห็นคุณค่าในตนเอง กลุ่มที่เลือกจะใช้ชีวิตโสดมีค่าเฉลี่ยต่ำกว่ากลุ่มที่เลือกใช้ชีวิตแต่งงาน

3. รูปแบบของการเป็นโสด

จากการศึกษารูปแบบการเป็นโสดจากสาเหตุของการเป็นโสด โดยจำแนกเป็นการเป็นโสดถาวรหรือชั่วคราวโดยสมัครใจ และการเป็นโสดโดยไม่สมัครใจ ทั้งที่เคยสมรสมาก่อนและไม่เคยสมรส พบว่า สตรีที่โสดส่วนใหญ่ไม่สมัครใจจะอยู่เป็นโสด รองลงมาคือ ผู้ที่สมัครใจจะเป็นโสดถาวร และสมัครใจจะอยู่เป็นโสดชั่วคราวมีสัดส่วนน้อยที่สุด การศึกษาเปรียบเทียบลักษณะต่าง ๆ ของสตรีทั้ง 3 กลุ่มพบว่า แต่ละกลุ่มมีลักษณะที่แตกต่างกัน ดังนี้

3.1 กลุ่มสตรีที่สมัครใจเป็นโสดถาวร มีสัดส่วนของผู้ที่ไม่เคยสมรสมาก่อนสูงกว่าผู้ที่เคยสมรสมาก่อน มีอายุเฉลี่ยสูงสุด มีสัดส่วนผู้มีการศึกษาระดับปานกลาง มีสัดส่วนผู้ประกอบการอาชีพอิสระและรายได้สูงที่สุด เมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มที่ไม่ได้สมัครใจจะอยู่เป็นโสดจะมีค่าเฉลี่ยการเชื่ออำนาจในตนเองสูงกว่า แต่เมื่อเทียบกับกลุ่มที่สมัครใจเป็นโสดชั่วคราวจะได้รับการสนับสนุนทางสังคมจากเพื่อนน้อยกว่า

3.2 กลุ่มสตรีที่สมัครใจเป็นโสดชั่วคราว มีสัดส่วนของผู้ที่เคยสมรสมาก่อนสูงกว่ากลุ่มที่ไม่เคยสมรส มีอายุเฉลี่ยต่ำที่สุด มีสัดส่วนของผู้มีการศึกษาน้อยต่ำกว่ากลุ่มโสดถาวรและไม่สมัครใจเป็นโสด ประกอบอาชีพในภาคธุรกิจสูงกว่ากลุ่มอื่น มีสัดส่วนผู้มีรายได้สูงต่ำกว่ากลุ่มโสดถาวร แต่สูงกว่ากลุ่มไม่สมัครใจเป็นโสด และได้รับการสนับสนุนทางสังคมจากเพื่อนสูงกว่ากลุ่มอื่น ๆ

3.3 กลุ่มสตรีที่ไม่ได้สมัครใจจะอยู่เป็นโสด มีสัดส่วนของผู้ที่เคยสมรสมาก่อนสูงกว่ากลุ่มอื่น ๆ อายุเฉลี่ยต่ำกว่ากลุ่มที่สมัครใจเป็นโสดถาวร มีสัดส่วนของผู้มีการศึกษาระดับต่ำกว่าสูงกว่ากลุ่มอื่น ๆ และมีสัดส่วนผู้มีอาชีพอื่น ๆ เช่น รับจ้างสูงกว่ากลุ่มอื่น ๆ ด้วย กลุ่มนี้มีการเชื่ออำนาจในตนต่ำกว่ากลุ่มสมัครใจเป็นโสดถาวร แต่ได้รับการสนับสนุนทางสังคมจากเพื่อนไม่ต่างกัน

ข้อมูลด้านจิตใจ

ผลการศึกษาพบว่า สตรีโสดมีการเชื่ออำนาจในตนและการเห็นคุณค่าในตนเองในระดับปานกลาง โดยสตรีโสดที่มีการศึกษาสูงและมีรายได้สูง จะมีความเชื่ออำนาจในตนและเห็นคุณค่าในตนเองสูงกว่าสตรีโสดที่มีการศึกษาต่ำและมีรายได้ต่ำ

ส่วนความคิดเห็นต่อการเป็นโสด พบว่า สตรีโสดส่วนใหญ่ มีความคิดว่า ผู้หญิงที่เป็นโสดและผู้หญิงที่แต่งงานแล้วไม่แตกต่างกัน และมีสัดส่วนของผู้ที่มีความเห็นว่าการเป็นโสดดีกว่าการแต่งงานสูงกว่ากลุ่มที่เห็นว่าการแต่งงานดีกว่ามากพอสมควร โดยสตรีโสดที่มีอายุเฉลี่ยสูง จะคิดว่าสตรีที่เป็นโสดน่าจะดีกว่าสตรีที่แต่งงานแล้วสูงกว่ากลุ่มอายุน้อย และสตรีโสดที่มีค่าเฉลี่ยการเชื่ออำนาจในตนสูง เป็นกลุ่มที่คิดว่า สตรีที่เป็นโสดน่าจะดีกว่าสตรีที่แต่งงานแล้ว ขณะที่กลุ่มที่มีความเชื่ออำนาจในตนต่ำกว่าคิดว่าการแต่งงานน่าจะดีกว่า นอกจากนี้ ในการสอบถามความเห็นเกี่ยวกับการมีสตรีโสดจะเป็นปัญหาทางสังคม ส่วนใหญ่มีความเห็นว่ามัน่าจะเป็นปัญหาทางสังคม

ข้อมูลด้านการสนับสนุนทางสังคม

กลุ่มตัวอย่างได้รับการสนับสนุนทางสังคม ทั้งจากครอบครัวและเพื่อนในระดับปานกลาง โดยสตรีโสดที่มีระดับการศึกษาสูง มีอาชีพรับราชการและยังไม่เคยสมรสมาก่อน จะได้รับการสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัว มากกว่าสตรีโสดที่มีระดับการศึกษาต่ำ มีอาชีพค้าขาย และเคยสมรสมาก่อน ส่วนการได้รับการสนับสนุนทางสังคมจากเพื่อน พบว่า สตรีโสดที่มีการ

ศึกษาสูง อาชีพรับจ้างและมีรายได้ค่อนข้างสูง จะได้รับการสนับสนุนทางสังคมจากเพื่อน มากกว่า สตรีโสดที่มีการศึกษาต่ำ อาชีพค้าขายและมีรายได้ต่ำ

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเป็นโสด

จากการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ เพื่อศึกษาอิทธิพลของตัวแปรต่าง ๆ ผลการศึกษา พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการสมัครใจเป็นโสดถาวร คือ อายุและความคิดเห็นต่อการเป็นโสด โดยผู้ที่มีความคิดว่าการเป็นโสดน่าจะดีกว่าการใช้ชีวิตแต่งงาน มีอายุสูงจะสมัครใจเป็นโสดถาวร

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการสมัครใจเป็นโสดชั่วคราว คือ อายุและรายได้ โดยผู้ที่มีอายุน้อยและรายได้สูงจะเป็นผู้ที่สมัครใจเป็นโสดชั่วคราว

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการไม่สมัครใจเป็นโสด คือ ความคิดเห็นต่อการเป็นโสดและความคิดเห็นต่อปัญหาของสตรีโสด โดยผู้ที่มีความคิดว่าสตรีที่แต่งงานแล้วน่าจะดีกว่าสตรีโสด และคิดว่าถ้ามีสตรีโสดมากน่าจะปัญหาทางสังคมจะไม่สมัครใจเป็นโสด

5.2 อภิปรายผล

ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเป็นโสด มี 3 ปัจจัย คือ อายุ รายได้ ความคิดเห็นต่อการเป็นโสด และความคิดเห็นต่อปัญหาของสตรีโสด ซึ่งจะได้อภิปรายผลดังต่อไปนี้

อายุ เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการสมัครใจเป็นโสดของกลุ่มตัวอย่าง โดยสตรีที่มีอายุมาก มีแนวโน้มที่จะตัดสินใจเป็นโสดถาวร ส่วนผู้ที่มีอายุน้อย มีแนวโน้มจะสมัครใจเป็นโสดชั่วคราว

ปัจจัยเกี่ยวกับอายุนี้ ภัสสร ลิมานนท์ (2529) ได้เคยศึกษาทัศนคติและค่านิยมของสตรีโสดเกี่ยวกับการสมรส พบว่า สตรีส่วนใหญ่คิดว่าอายุที่เหมาะสมที่จะแต่งงานควรไม่เกิน 30 ปี มีส่วนน้อยที่เห็นว่าอาจจะแต่งงานได้ในช่วงอายุ 31 - 35 ปี พ้นจากนั้นแล้วเห็นว่าไม่เหมาะสมที่สตรีจะแต่งงาน ความคิดเห็นนี้น่าจะสอดคล้องกับสตรีในงานวิจัยเรื่องนี้ หรืออาจกล่าวได้ว่าความคิดเห็นหรือทัศนคตินี้ยังคงมีอยู่ในกลุ่มสตรีไทย นอกจากนั้น รัชณี เบญจธวัช (2537) ซึ่งศึกษาความพึงพอใจของสตรีโสด พบความสัมพันธ์ของอายุของสตรีกับรูปแบบการเป็นโสด สตรีที่อายุมากจะมีรูปแบบการเป็นโสดโดยสมัครใจ ขณะที่ผู้ที่มีอายุน้อยจะยังเป็นโสดโดยไม่สมัครใจ

โดยมีผลการศึกษามา คือ กลุ่มที่เป็นโสดโดยสมัครใจมีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจในชีวิตสูงกว่ากลุ่มโสดที่ไม่สมัครใจ แต่ไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ

อย่างไรก็ตาม ในงานวิจัยเรื่องอื่น ๆ มักไม่นำปัจจัยอายุมาเป็นตัวแปรในการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกรูปแบบการใช้ชีวิตโสด ส่วนผลการวิจัยที่พบในเรื่องนี้อาจกล่าวได้ว่า ในความเป็นจริง สตรีเหล่านี้ยอมรับสภาพการเป็นโสดมากขึ้นเมื่อมีอายุมากขึ้น และมีโอกาสที่จะมีคู่ครองน้อยลง ประกอบกับปัจจัยด้านอื่น ได้แก่ ความคิดเห็นที่ต่อการเป็นโสด ซึ่งเป็นปัจจัยที่มีผลโดยตรงต่อการสมัครใจเป็นโสดถาวร และปัจจัยทางอ้อมบางปัจจัย เช่น การเป็นผู้มีการเชื่ออำนาจในตนเอง อาจจะช่วยให้สตรีกลุ่มนี้ครองตัวเป็นโสดได้อย่างมั่นใจ

ส่วนลักษณะการมีอายุน้อยมีความสัมพันธ์กับการสมัครใจเป็นโสดชั่วคราว ทั้งนี้สนับสนุนแนวโน้มใหม่ของสังคมในปัจจุบัน คือ สตรีโสดมีแนวโน้มที่จะสมัครใจเป็นโสดมากขึ้น ซึ่งขณะที่อายุยังน้อย จะยังคงหวังว่าตนเองอาจจะเข้าสู่ชีวิตสมรสได้ในเวลาข้างหน้า ถ้าสามารถหากคนที่ถูกใจได้ อย่างไรก็ตาม กลุ่มที่สมัครใจเป็นโสดชั่วคราวนี้ นอกจากอายุน้อยแล้ว ยังเป็นกลุ่มที่มีสัดส่วนผู้มีการศึกษาสูงที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยหลายเรื่อง เช่น นิภาวรรณ กิริยะ (2534) ที่ศึกษาการเห็นคุณค่าในตนเองของสตรีโสด พบว่าสตรีที่มีการศึกษาสูงจะมีการเห็นคุณค่าในตนเองสูง และการเห็นคุณค่าในตนเองสูงนี้ สตรีที่สมัครใจเป็นโสดมีระดับการเห็นคุณค่าในตนเองสูงกว่าสตรีที่ไม่สมัครใจเป็นโสด ระดับการศึกษาและการสมัครใจเป็นโสดจึงมีส่วนเชื่อมโยงหรือมีความสัมพันธ์กันด้วย และรัชนี เบญจธวัช (2537) พบว่า สตรีโสดส่วนใหญ่มีการศึกษา ระดับปริญญาตรีขึ้นไปมากกว่าระดับการศึกษาที่ต่ำลงมา การศึกษาจึงมีส่วนทำให้ผู้หญิงสมัยใหม่มีโอกาสในชีวิตมากขึ้น ได้ใช้ความรู้ความสามารถของตนเองในการทำงาน อายุทำให้ความสนใจจะเลือกชีวิตแต่งงานลดลง

รายได้ เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการสมัครใจเป็นโสดชั่วคราว โดยสตรีโสดที่มีรายได้สูง จะสมัครใจเป็นโสดชั่วคราว ซึ่งเมื่อพิจารณาพร้อมกับอายุของกลุ่มตัวอย่างกลุ่มนี้ซึ่งอายุไม่สูง สามารถอธิบายได้อย่างชัดเจนว่า กลุ่มสตรีส่วนใหญ่ (ที่มีอายุน้อย) เหล่านี้ เป็นผู้ที่มีการศึกษา มีโอกาสให้กับตนเอง และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง หากเป็นกลุ่มที่มีรายได้มาก จะทำให้สตรีโสดกลุ่มนี้มีการดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้โดยการพึ่งพาตนเองได้ จึงยังคงสมัครใจจะครองชีวิตโสดอยู่ แม้จะเป็นเพียงชั่วคราวเพื่อรอโอกาสที่จะได้แต่งงานหากมีความพร้อมหรือพบคนที่ถูกใจ ผลการวิจัยในเรื่องนี้ ในส่วนของการได้รับการสนับสนุนทางสังคมจากเพื่อนอาจจะช่วยยืนยันความเป็นไปได้นี้ โดยกลุ่มที่สมัครใจเป็นโสดชั่วคราวมีการสนับสนุนทางสังคมจากเพื่อนสูงที่สุด

การมีเพื่อนมากอาจจะทำให้สตรีกลุ่มนี้ยังมองไม่เห็นความจำเป็นที่จะต้องแต่งงานในระยะเวลาอันใกล้นี้ได้ อย่างไรก็ตาม ความคิดเห็นที่เห็นด้วยกับการใช้ชีวิตโสดหรือชีวิตสมรส ไม่มีความสัมพันธ์หรือมีอิทธิพลต่อการสมัครใจเป็นโสดชั่วคราว อาจเป็นไปได้ว่า สตรีกลุ่มนี้ยังไม่มีคำตอบที่ชัดเจนต่อเรื่องนี้ก็ได้

ความคิดเห็นต่อการเป็นโสด ความคิดเห็นว่าการเป็นโสดดีกว่าการแต่งงาน หรือการแต่งงานดีกว่าการเป็นโสด มีผลต่อการสมัครใจเป็นโสดถาวรและไม่สมัครใจเป็นโสด โดยกลุ่มที่คิดว่าการเป็นโสดดีกว่าการแต่งงานจะมีการตัดสินใจเลือกที่จะเป็นโสดถาวรโดยสมัครใจ ส่วนกลุ่มที่คิดว่าการแต่งงานดีกว่าการเป็นโสดจะไม่สมัครใจจะอยู่เป็นโสด

ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับแนวคิดเรื่องทัศนคติ ที่กล่าวว่าทัศนคติเป็นตัวกำหนดทิศทางที่บุคคลจะกระทำ (ฮอลพอร์ต, 1935 อ้างใน งามตา วณิชานนท์, 2534) โดยองค์ประกอบด้านความคิดซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของทัศนคติจะโน้มนำให้บุคคลมีการกระทำที่สอดคล้องกัน กลุ่มที่คิดว่าชอบการใช้ชีวิตโสด และเลือกที่จะใช้ชีวิตโสด ถือว่ามีการกระทำที่สอดคล้องกับความคิด ซึ่งผลการวิจัยที่เกี่ยวกับกลุ่มที่สมัครใจเป็นโสดถาวรจะอยู่ในเกณฑ์ที่กล่าวนี้ ซึ่งรัชนี เบญจฉนัง (2537) ได้เคยพบมาแล้วว่า สตรีที่เป็นโสดโดยสมัครใจจะมีความพึงพอใจในชีวิตสูงกว่าสตรีที่ไม่สมัครใจเป็นโสด

ในส่วนของกลุ่มที่ไม่สมัครใจจะอยู่เป็นโสด เป็นกลุ่มที่มีความคิดเห็นว่าการใช้ชีวิตแต่งงานดีกว่า และยังพบด้วยว่า ในการแสดงความคิดเห็นว่า หากมีสตรีโสดมากขึ้นในสังคม จะทำให้เกิดปัญหาสังคมได้ ซึ่งความคิดเห็นข้อหลังนี้สอดคล้องกับความคิดเห็นข้อแรก อาจกล่าวได้ว่ากลุ่มที่ไม่สมัครใจเป็นโสดมีทัศนคติในทางลบต่อการเป็นโสด ซึ่งรัชนี เบญจฉนัง (2537) เคยพบมาแล้วว่ากลุ่มนี้จะมีความพึงพอใจในชีวิตต่ำกว่ากลุ่มที่สมัครใจ ในการวิจัยเรื่องนี้ กลุ่มที่ไม่สมัครใจเป็นโสดมีอายุเฉลี่ยต่ำกว่ากลุ่มโสดถาวร ส่วนหนึ่งเป็นผู้ที่เคยสมรสมาแล้ว (ผู้ที่เคยสมรสมาแล้วส่วนใหญ่ไม่สมัครใจจะอยู่เป็นโสด มีสัดส่วนการอยู่อาศัยกับครอบครัวต่ำกว่ากลุ่มไม่เคยสมรส และมีสัดส่วนการอยู่ลำพังเพียงคนเดียวสูงกว่าด้วย) มีค่าเฉลี่ยการเชื่ออำนาจในตนต่ำกว่ากลุ่มสมัครใจเป็นโสด แต่มีการเห็นคุณค่าในตนเองสูงกว่า

เฉพาะกลุ่มที่ไม่สมัครใจจะอยู่เป็นโสด ซึ่งมีสัดส่วนมากกว่า ร้อยละ 50 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด ส่วนใหญ่อยู่ในวัยไม่เกิน 30 ปี กลุ่มนี้ส่วนหนึ่งน่าจะเปลี่ยนไปเป็นการมีชีวิตสมรสในอนาคต แต่ในสัดส่วนของผู้มีวัยที่สูงกว่านี้ ทั้งผู้ที่ไม่เคยสมรสมาก่อนและเคยสมรสมาแล้ว หากโอกาสในการแต่งงานลดลงเรื่อย ๆ หรือไม่มีโอกาสแต่งงาน กลุ่มนี้จำเป็นจะต้องปรับเปลี่ยนทัศนคติต่อการใช้ชีวิตโสดให้สามารถยอมรับการเป็นโสดให้ได้ จึงจะมีชีวิตอยู่อย่างมีความสุข

หรือมีความพึงพอใจในชีวิต โดยเฉพาะกลุ่มที่เคยสมรสมาแล้ว และปัจจุบันนี้อยู่ลำพังคนเดียว และมีการสนับสนุนทางสังคมจากเพื่อนไม่สูงมาก

จากผลการวิจัยและการอภิปรายผลทั้งหมด สรุปผลการวิจัยเพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ดังนี้

1. สตรีโสดที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เป็นกลุ่มที่ไม่สมศรัใจเป็นโสดเป็นส่วนใหญ่ โดยมีกลุ่มที่สมศรัใจเป็นโสด ร้อยละ 45.9 แบ่งเป็นโสดถาวร ร้อยละ 21.4 และโสดชั่วคราว ร้อยละ 24.5 สัดส่วนนี้สนับสนุนตัวเลขด้านประชากรศาสตร์ที่พบว่าสตรีในกรุงเทพมหานครมีสัดส่วนเป็นโสดถึง ร้อยละ 29.4 (โจนส์, 1995 อ้างใน วาสนา อิมเอม, 2541 : 1)

2. การสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัวและเพื่อนของสตรีในกลุ่มต่าง ๆ มีความแตกต่างกัน โดยกลุ่มที่ยังไม่เคยสมรส ซึ่งอยู่ในกลุ่มสตรีโสดทั้ง 3 รูปแบบ ได้รับการสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัวสูงกว่ากลุ่มที่เคยสมรสมาแล้ว ในขณะที่ กลุ่มที่สมศรัใจเป็นโสดชั่วคราวและผู้ที่ยังไม่เคยสมรสได้รับการสนับสนุนจากเพื่อนสูงกว่ากลุ่มที่เป็นโสดถาวร

3. การเปรียบเทียบความแตกต่างของทัศนคติต่อการเป็นโสด การเห็นคุณค่าในตนเอง การเชื่ออำนาจในตนของสตรีโสดแบบต่าง ๆ พบว่ามีความแตกต่างกัน โดยกลุ่มที่มีทัศนคติที่ดีต่อการเป็นโสดและมีการเชื่ออำนาจในตนสูงจะเป็นกลุ่มที่สมศรัใจเป็นโสด ส่วนผู้ที่เห็นคุณค่าในตนเองสูงจะไม่สมศรัใจที่จะเป็นโสด

4. การศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเป็นโสด พบว่า อายุ รายได้ และความคิดเห็น (ทัศนคติ) ต่อการเป็นโสด มีอิทธิพลต่อการเป็นโสดรูปแบบต่าง ๆ ของสตรี โดยสตรีที่อายุน้อยและมีรายได้มาก มีแนวโน้มตัดสินใจเป็นโสดชั่วคราว ส่วนสตรีที่อายุมากและมีทัศนคติที่ดีต่อการเป็นโสดมีแนวโน้มจะตัดสินใจเป็นโสดถาวร ส่วนกลุ่มที่มีความคิดเห็นที่ไม่เห็นด้วยต่อการเป็นโสด และเห็นว่าชีวิตสมรสเป็นชีวิตที่ดีกว่ามีแนวโน้มที่จะไม่เลือกที่จะเป็นโสด

5.3 ข้อเสนอแนะ

การใช้ชีวิตโสดเป็นเรื่องละเอียดอ่อน การต้องใช้ชีวิตโสดของสตรีทั้งที่เป็นการสมศรัใจหรือไม่สมศรัใจเป็นการตัดสินใจครั้งสำคัญของชีวิต ซึ่งจะมีผลระยะยาวไปถึงการมีความพึงพอใจในชีวิต ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของคุณภาพชีวิตของมนุษย์ ผู้ที่จะต้องเป็นโสดจึงต้องมีความพร้อมพอสมควร (ในระดับเดียวกับที่บุคคลต้องเตรียมความพร้อมในการแต่งงาน) ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. หน่วยงานสวัสดิการสังคม โดยเฉพาะสวัสดิการครอบครัว ควรเผยแพร่เพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจในเรื่องชีวิตโสด ให้การศึกษาเพื่อเตรียมตัวให้พร้อมสำหรับการเป็นโสด เช่นเดียวกับการเตรียมตัวสมรส หรือเตรียมตัวเข้าสู่วัยสูงอายุ ฯลฯ

2. ศึกษาแนวทางการสร้างเครือข่ายให้กับสตรีโสด โดยเฉพาะผู้ที่เป็นโสดภายหลังการสมรสมาแล้ว เนื่องจากสตรีโสดที่มีอายุมากขึ้นย่อมต้องสูญเสียครอบครัวที่ตนกำเนิดมาในที่สุดเมื่อบิดามารดาเสียชีวิตไป และไม่อาจไปอาศัยรวมกับพี่น้องคนอื่น ๆ ได้ เครือข่ายนี้ควรสามารถทำหน้าที่ได้ใกล้เคียงกับครอบครัว คือ การดูแลกันยามเจ็บไข้ได้ป่วย ฯลฯ

5.4 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับเครือข่ายทางสังคม หรือการสนับสนุนทางสังคมของสตรีโสด โดยเฉพาะกลุ่มที่มีอายุ 30 ปีขึ้นไป
2. ควรทำการศึกษาลักษณะทางจิตของสตรีโสดซ้ำอีกครั้ง โดยมุ่งศึกษากลุ่มสตรีที่มีอายุ 30 ปีขึ้นไป เนื่องจากน่าจะเป็นกลุ่มที่เลือกที่จะเป็นโสดถาวรโดยสมัครใจ และจะมีจำนวนมากขึ้นในอนาคต